

Το φάντασμα της Ελευθερίας

Βασίλειος Σπανός

Διευθυντής Αιμοδυναμικού Εργαστηρίου, Κέντρο Καρδιάς
& Αγγείων, Ιατρικό Κέντρο Αθηνών

προσδοκία προαγωγής του κοινού καλού απαντάται συχνά στην αριστερή ιδεολογία.

Όσο δημοκρατικότερη η πολιτική οργάνωση και ανεκτικότερη η κουλτούρα των πολιτών τόσο λιγότεροι, μέχρις εξαφανίσεως, είναι οι περιορισμοί της έκφρασης πεποιθήσεως ή γνώμης. Πρόκειται για «αερά» ατομικά δικαιώματα, που δύσκολα θα μας πείσει κάποιος κρατικός οργανισμός πως προξενούν βλάβη στους συμπολίτες μας. Στην άλλη άκρη του φάσματος βρίσκονται ελευθερίες μας, που μπορούν πράγματι να θέσουν σε κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα των άλλων. Όταν, για παράδειγμα, ασκούμε το δικαίωμα μας ευρισκόμενοι στη θέση του οδηγού ενός αυτοκινήτου μας απαγορεύεται να πιούμε οινοπνευματώδη (παρόλο που μας προξενούν μια γλυκιά ευφορία), να υπερβούμε καθορισμένα όρια ταχύτητας (τα οποία είναι σκανδαλωδώς χαμηλότερα από τις δυνατότητες του αυτοκινήτου μας) ή να συνεχίσουμε την πορεία μας σε μια δισταύρωση, αν δεν έχουμε προτεραιότητα.

Γίνεται λοιπόν φανερό πως υπάρχει κλίμακα αξιολόγησης των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών μας ανάλογα με την σπουδαιότητα που αποδίδεται σε έκαστο εξ αυτών. Στην διάρκεια της πανδημίας περιορίσαμε κατά πολύ σημαντικές ελευθερίες μας, όπως η ελεύθερη κινητικότητα, που όμως υπολείπεται σε αξία της διατήρησης της σωματικής μας ακεραιότητας, η οποία έπρεπε να προστατευθεί από μια δυνητικά θανατηφόρα μόλυνση. Χωρίς εμβόλιο ή αποτελεσματική θεραπεία, με το πρώτο να δίνει τη σίγουρη λύση σε ιώσεις παρά η δεύτερη, αναγκαστικά περιορίσαμε τις ελευθερίες μας για να διατηρήσουμε το ύψιστο δικαίωμα μας: αυτό στη ζωή και στην υγεία!

Η διαχείριση αντικρουόμενων δικαιωμάτων στο θέμα του υποχρεωτικού εμβολιασμού ενάντια στον Covid19.

Η πανδημία θέτει σε κίνδυνο το ύψιστο δικαίωμα μας, αυτό της σωματικής ακεραιότητας, τόσο άμεσα (λόγω μόλυνσης από Covid19) όσο και έμμεσα. Η έμμεση προσβολή εκφράζεται μέσω της ενδεχόμενης αδυναμίας του συστήματος υγείας να παρέχει περιθαλψη για άλλες νόσους σε συνθήκες πανδημίας, αλλά και μέσω της διαπιστωμένης αρνητικής επίδρασης ενδεχόμενης οικονομικής εξαθλίωσης στην υγεία των πολιτών. Από την άλλη μεριά τα εμβόλια έχουν αποδείξει πως αντιμετωπίζουν με εντυπωσιακή αποτελεσματικότητα τον Covid19, παρέχοντας ικανοποιητική ασπίδα και ενάντια στις μέχρι τούδε μεταλλάξεις του ιού. Κάποια από αυτά (τεχνολογίας mRNA) μπορούν γρήγορα να μετασχηματιστούν, αντιμετωπίζοντας οποιαδήποτε μελλοντική μετάλλαξη δεν καλύπτεται από την παρούσα μορφή τους. Ο δε εμβολιασμός του μεγαλύτερου μέρους του παγκόσμιου

Σε παλαιότερη έκφραση γνώμης από τους «Ρυθμούς της Καρδιάς» όσον αφορά στον δια νόμου περιορισμό της ελεύθερης επιλογής του καπνίσματος σε κλειστούς δημόσιους χώρους, χρησιμοποιήθηκε ο όρος «φάντασμα της Ελευθερίας», δάνειο από ταινία του ισπανού σκηνοθέτη Λουίς Μπουγιουέλ. Πραγματικά πόσο είμαστε και πόσο μπορούμε να είμαστε ελεύθεροι; Είχαμε υποστηρίξει τότε πως σε οργανωμένες κοινωνίες χάνουμε μεγάλο μέρος από τις ελευθερίες μας προς όφελος του κοινού καλού. Οι σκέψεις αυτές αποκτούν, δυστυχώς, επικαιρότητα στη δημόσια συζήτηση γύρω από την αναγκαιότητα ή μη του εμβολιασμού ενάντια στον Covid19 και στις μεταλλάξεις του. Θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε το πλαίσιο στο οποίο νομίζουμε πως πρέπει να κινηθεί ο δημόσιος διάλογος, χωρίς βεβαίως να ισχυριστούμε πως εκφράζουμε τη μοναδική γραμμή σκέψης.

Ας ξεκινήσουμε με μια γενικά αποδεκτή αρχή. Ελευθερία με κεφαλαίο Ε δεν υπάρχει. Η ελευθερία μας περιορίζεται, ζώντας σε οργανωμένες κοινωνίες, αλλά αυτό είναι αναπόφευκτο για να διασφαλιστεί το κοινό καλό. Συμφωνούμε λοιπόν, ως κοινωνικά όντα, να απεκδυθούμε μέρος της ελευθερίας μας και να συμμορφωθούμε σε κανόνες, που μας επιβάλλονται στο πλαίσιο της συμβίωσης. Υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά στο μέγεθος της υποχώρησης της ατομικής μας ελευθερίας στον βωμό του κοινού καλού, οι οποίες καθορίζουν, σε κάποιο βαθμό, και τις πολιτικές προσεγγίσεις του καθενός εξ ημών. Οι φιλελεύθεροι, για παράδειγμα, ομνούν στον μικρότερο δυνατό περιορισμό των ατομικών ελευθεριών, κρατώντας την παρέμβαση του κράτους στο ελάχιστο δυνατόν. Η ενίσχυση της κρατικής παρέμβασης, από την άλλη πλευρά, με την

πληθυσμού θα απέτρεπε και κάθε δυνατότητα μετάλλαξης στον Covid19. Τα ανωτέρω επιτυγχάνονται με αξιοσημείωτη ασφάλεια, αφού οι ενδεχόμενες σοβαρές παρενέργειες των χορηγούμενων εμβολίων (σπάνιες περιπτώσεις θρομβώσεων ή περιπτώσεις μυοκαρδίτιδας) αντιστοιχούν σε αναλογία 1:100.000 περίπου.

Τα ανωτέρω αποτελούν επίτευγμα και ευλογία ταυτόχρονα, δίνοντας τη δυνατότητα στην ανθρωπότητα να ξεπεράσει άμεσα τον εφιάλτη της πανδημίας χάρις στην επίτευξη ανοσίας απέναντι στον Covid19. Προϋποθέτουν όμως εμβολιασμό του πολύ μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού (80% μετά την εμφάνιση της ιδιαίτερα μεταδοτικής μετάλλαξης Δέλτα), που δεν φαίνεται εύκολο να επιτευχθεί. Στην προσπάθεια επίτευξης μαζικού εμβολιασμού βρισκόμαστε δυστυχώς αντιμέτωποι με δύο πολύ σημαντικά ατομικά δικαιώματα των πολιτών, που είναι δύσκολο έως αδύνατο να καταστρατηγηθούν, παρόλο που το κόστος από ενδεχόμενο πλημμελή εμβολιασμό θα είναι ενδεχομένως δυσβάσταχτο. Πρόκειται

- 1) για το δικαίωμα στη σωματική ακεραιότητα, που ασκείται από όποιον (λανθασμένα) θεωρεί πως εκτίθεται σε κίνδυνο από το εμβόλιο και όχι από τη νόσο και
- 2) για το δικαίωμα κάθε ανόητου, περιέργου ή ψυχοπαθούς να μεταδίδει δημοσίως κάθε λογής «μπούρδες» (δανείζομαι τον όρο από τον Καθηγητή Πνευμονολογίας του ΕΚΠΑ Κο Βασιλακόπουλο, που δεν μπόρεσε ο άνθρωπος να χαρακτηρίσει άλλως πώς τα λεγόμενα αρνητή του εμβολίου σε τηλεοπτική συζήτηση) στο πλαίσιο της ελευθερίας του λόγου.

Υπάρχει βεβαίως η δυνατότητα άμυνας της κοινωνίας για την προαγωγή του κοινού καλού:

- 1) Καταρχήν δικαιούμαστε, ως κοινωνικό σύνολο, να επιβάλλουμε σε όσους δεν έχουν αποκτήσει ανοσία τους περιορισμούς που όλοι μαζί ανεχθήκαμε όλο το προηγούμενο διάστημα. Ή διατυπώνοντας το ανάποδα, όλες οι άρσεις απαγορεύσεων να αφορούν αποκλειστικά σε όσους έχουν εμβολιαστεί ή νοσήσει.
- 2) Είμαστε επίσης υποχρεωμένοι, ως κοινωνικό σύνολο, να απαιτήσουμε τον εμβολιασμό του νοσηλευτικού προσωπικού καθώς και του προσωπικού σε κέντρα φροντίδας ηλικιωμένων. Ακόμα και αν όλοι οι ασθενείς και υπερήλικες εμβολιαστούν, θα υπάρξουν πολλές περιπτώσεις νόσησης με την παρούσα ή όποια μελλοντική μετάλλαξη του Covid19, αν δεν θωρακίσουμε νοσηλευτικά ιδρύματα και γηροκομεία, αφού κανένα εμβόλιο δεν αποκλείει 100% την μόλυνση.
- 3) Η προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος επίσης επιβάλλει τον εμβολιασμό δημοσίων λειτουργών σε υπηρεσίες πρώτης ανάγκης για τους πολίτες, όπως η αστυνομία και το πυροσβεστικό σώμα. Δύσκολα δεχόμαστε αυτοί που περιμένουμε να λειτουργήσουν σωτήρια σε ενδεχόμενη ανάγκη μας να είναι φορείς μετάδοσης δυνητικά θανατηφόρας νόσου.
- 4) Η ίδια λογική προφύλαξης του κοινωνικού συνόλου μπορεί να βρει εφαρμογή σε πολλούς ακόμα δημόσιους λειτουργούς, συμπολίτες μας δηλαδή που είναι αδύνατο να αποφύγουμε τον συγχρωτισμό μαζί τους σε κάποιες

από τις αναγκαίες καθημερινές μας δραστηριότητες. Ενδεικτικά αναφέρουμε υπάλληλους δημόσιων υπηρεσιών με τις οποίες αναγκαστικά συναλλάσσονται πολίτες.

Οι περιορισμοί ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών συμπολιτών μας προκύπτουν ως αναγκαίο κακό για την αντιστάθμιση της συνεχιζόμενης απειλής ενάντια στο βασικό δικαίωμα όλων μας, αυτό της σωματικής ακεραιότητας. Δεν είναι εύκολες αποφάσεις και πιθανά να κληθούμε ως κοινωνικό σύνολο να λάβουμε ακόμα δυσκολότερες στο άμεσο μέλλον. Όλες αυτές θα αξιολογούνται και θα ελέγχονται από τα θεσμικά όργανα, τα οποία εντέλλονται για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη. Οι χρυσές τομές δεν είναι πάντα εύκολες και πολλά θα εξαρτηθούν από την πορεία της πανδημίας και τη συνακόλουθη απειλή για το κοινωνικό σύνολο. Ας έχουμε πάντως κατά νου το «φάντασμα της Ελευθερίας», που δεν υφίσταται στην απόλυτη μορφή της στις οργανωμένες κοινωνίες. ●